

Caritas in veritate Controversieel en spannend

door prof. dr. Antoine Jacobs

In zijn encycliek kiest paus Benedictus een positie die met geen van de politieke hoofdstromingen in het westen samenvalt. Hij laat niet na te beklemtonen hoezeer progressief sociaal beleid en conservatieve ethiek met elkaar verbonden zijn. Dat constateert prof. dr. A. Jacobs, hoogleraar Sociaal Recht en Sociale Politiek aan de Universiteit van Tilburg, in een opiniebijdrage in de Volkskrant op 11 augustus.

Als jongeren iets vet of cool of zelfs vetcool noemen, dan gaat het meestal om iets dat net niet algemeen gangbaar is, maar iets controversieels en spannends in zich heeft. De oversteek naar Vlieland vanuit Harlingen is niet 'vet', maar die vanuit Texel wel! Zo beschouwd heeft de oude paus Benedictus XVI met de encycliek *Caritas in veritate* onlangs een cool en vet stuk op tafel gelegd.

Benedictus schrijft uitvoering over de sociale noden in de wereld, noemt de kredietcrisis en de oorzaken ervan met naam en toenaam en schrikt er niet voor terug om het ongebreidelde marktdenken, onze energieverstopping en het ethisch relativisme ervan langs te geven. Hij analyseert dat we in een globaliserende wereld leven - het woord globalisering is in deze encycliek niet van de lucht - en trekt daaruit de gevolgtrekking dat de bijkomende problemen een solidaristische aanpak vereisen.

Erfenis van Paulus VI

De paus grijpt veelvuldig terug op de visie die paus Paulus VI al in 1967 had neergelegd in zijn encycliek *Populorum progressio*. Die encycliek werd indertijd warm omhelsd, vooral omdat ze een forse ondersteuning bood aan het idee van ontwikkelingshulp zoals dat in die jaren in zwang was. Mij is bijgebleven hoe talloze, ook niet-katholieke activisten in dit veld meehielpen met de verspreiding van de tekst van *Populorum progressio*. Het leek of de Rooms-katholieke Kerk een toppunt in haar populariteit had bereikt.

Eén jaar later was die euforie in de westerse wereld over toen paus Paulus VI de encycliek *Humanae vitae* uitgaf, waarin 'de pil' werd afgekeurd. Er volgden nog enkele onwelgevallige bisschopsbenoemingen en wég was de waardering voor paus Paulus. Benedictus XVI pakt de erfenis van Paulus VI weer op in zijn meest gewaardeerde onderdeel. Maar hij gaat evenmin voorbij aan diens bevestiging van de conservatieve moraal en ethiek. In de encycliek *Caritas in veritate* wordt, zij het maar kort, die andere kant van de katholieke maatschappijleer herhaald en nog aangevuld met de inmiddels bekende terughoudende opstelling van de Kerk tegenover de bio-ethiek (klonen, experimenteren met embryo's, etc.). En de paus laat niet na te beklemtonen hoezeer die twee zaken (progressief sociaal beleid en conservatieve ethiek) onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

Links en rechts

Zo bevestigt de jongste encycliek van de paus dat de Rooms-katholieke Kerk gekozen heeft voor een positie die met geen van de politieke hoofdstromingen in het Westen

samenvalt. Immers, de Kerk stelt zich rechts/conservatief op in zaken van moraal, maar bij vragen betreffende de sociaal-economische orde en vrede en gerechtigheid stelt zij zich links/progressief op. Daarmee positioneert de Rooms-katholieke Kerk zich op een welhaast onbezet vlak op het politieke forum.

Het gevolg is dat de Rooms-katholieke Kerk – afhankelijk van het onderwerp – vanuit alle hoeken beschoten kan worden, nu eens door de ene, dan weer door de andere stroming en eigenlijk door geen enkele politieke beweging over de volle lengte van haar verhaal wordt gevolgd.

In linkse kring wijst men veelvuldig op het tegenstrijdige karakter in de katholieke maatschappijvisie. Zo zou de Kerk door haar afkeuren van de pil en het condoom de bevolkingsproblematiek en ziekte en armoede in de wereld alleen maar in de hand werken. In rechtse kring wordt de katholieke visie op economie, vrede en gerechtigheid meestal als naïef ter zijde geschoven. Populisten hebben weinig op met de katholieke visie op het migratievraagstuk.

Nieuwe perspectieven

Nu echter liberalisme, socialisme en christen-democratie/conservatieven steeds vaker in identiteitscrises belanden wordt het toch nog spannend om te zien of de controversiële combinatie van links en rechts (en niet het waterige compromis daartussen) in de katholieke maatschappijvisie de wereld nieuwe perspectieven kan bieden.

Kortom, een vetcoole encycliek. Helaas is het taalgebruik niet ‘keileuk’, maar dat kan nog komen, bij een volgende paus.